

Značka Academia slaví 60 let. Neduhy šedesátníka ale netrpí, říká Jiří Padevět

17.3.2026 - Zuzana Dupalová | Akademie věd České republiky

„Řekni mi, co čteš, a já ti povím, kdo jsi,“ praví pořekadlo. Pokud například ve vaší knihovně najdeme knihy s logem Academia, vypovídá to o vaší zvědavosti i vytríbeném vkusu. Letos uplynulo šest dekad od chvíle, kdy první publikace této značky spatřila světlo světa. Ředitele nakladatelství Jiřího Padevěta jsme proto požádali, aby se s námi podíval do jeho historie i současnosti. Jaké tituly jdou „na dračku“ a jak se čtenářům líbí nová edice Obluda?

Academia zaujímá na českém trhu výjimečné postavení. Jako domovské nakladatelství Akademie věd ČR, které je součástí Střediska společných činností AV ČR, propojuje odborný obsah s atraktivním zpracováním, za což sbírá ocenění i uznání veřejnosti. Stala se věrným souputníkem vědců i čtenářů a jako čerstvá šedesátnice je stále ve skvělé formě.

V čele Akademie stojí už dvacet let Jiří Padevět, sám úspěšný autor. Pod jeho vedením nakladatelství zažilo nástup digitálních technologií i odliv zákazníků z kamenných prodejen, oblibu u čtenářů ale neztrácí. Proč mu zkušenosti s psaním knih v ředitelském křesle příliš nepomáhají a jak poznáme kvalitní populárně-naučnou publikaci?

Kolik knih pod značkou Academia za šest dekad vyšlo?

To bohužel nevím – ale jen za „mých“ dvacet let jsme vydali více než dva tisíce titulů.

Kolik knih najdeme u vás doma? Poznájí hosté na první pohled, že vstoupili do hájemství ředitele nakladatelství?

Nikdy jsem je nepočítal, ale jsou všude. Nejen doma, ale i na chalupě a v mé kanceláři. Určitě jich budou vyšší tisíce.

„Kdo jste“ podle vaší knihovny?

Náruživý čtenář s mnoha zájmy, se sklonem k českému 20. století, studiu totalitních režimů, ale také třeba milovník starých turistických průvodců.

Kterou z knih právě čtete?

Vždycky jich mám rozečteno několik najednou. K některým se vrátím po delším čase, některé dočtu na jeden záťah. V poslední době jsem četl publikaci bohemisty a historika Petera Buggeho *České světy*. Jde o skvělou sondu do české historie od poloviny 19. století do osmdesátých let 20. století. Je totiž skvělé se občas přesvědčit, jak o nás přemýšlejí lidé, kteří mají nadhled a odstup.

Zmínil jste, že čtete více knih...

Pohltil mě *Hinterland* Petra Pokorného a Petra Šídy – geologicko-kulturní vyprávění o severočeských pískovcových městech a krajině okolo nich. Z produkce Akademie začínám číst *Násilí a válčení lovců sběračů* Marka Allena a Terryho Jonese.

A něco pro oddech?

Když si chci opravdu odpočinout, mám připraveny strašidelné povídky Pavla Švandy ze Semčic, které vyšly v knize *Fantomy*.

Na čem nyní pracujete jako autor?

Především na druhém *Českém bestiáři*, v němž se zase sejde několik méně známých nebo zcela neznámých výtečníků. Pomalu začínám pracovat na *Kronice počátku*, tedy historii Československa od roku 1918 do roku 1921. Pomalu mi také přibývají povídky do další povídkové knihy, tentokrát na téma holokaustu.

Pomáhají vám zkušenosti spisovatele při vedení nakladatelství?

Nejsem si jistý, zda mi pomáhají. Spíše mám na autory ještě přísnější nároky – především stran odevzdávání rukopisů ve smluvně ujednaném termínu. To je totiž pro mnohé nepřekonatelný problém. Obecně se ale v sobě snažím ředitele a autora oddělovat, protože to jsou úplně jiné profese.

Čím je značka Academia jedinečná?

Když nepočítám univerzitní vydavatelství, je jediným kamenným nakladatelstvím, jež po roce 1989 nezměnilo majitele nebo nezaniklo zcela. Výjimečná je také tím, že využívá autorské zázemí Akademie věd, které je naprosto jedinečné.

Jaký podíl v produkci tvoří autoři z Akademie věd?

Poměrně vysoký, pohybuje se mezi 60 a 70 %. Snažíme se ho zvyšovat a vědecké pracovníky „zatahovat“ do titulů třeba alespoň jako autory úvodních studií nebo recenzenty.

Jak důležitá je pro Akademii v této souvislosti spolupráce s Komisí pro podporu vydavatelské činnosti Akademie věd?

Komise disponuje prostředky, které nakladatelství a pracovištím umožňují vydávat i knihy obsahově zásadní, ale obchodně nevýhodné. Tato podpora je zcela nezbytná a mnohdy určující, zda dílo vyjde, či nikoli.

Dobré dílo s podporou Akademie věd

Komise pro podporu vydavatelské činnosti AV ČR, kterou vede Pavel Janáček z Akademické rady AV ČR, každoročně podpoří vydání desítek kvalitních publikací – ať už v Nakladatelství Academia, nebo na pracovištích Akademie věd ČR. Podporuje návrhy na vydání původních vědeckých monografií, kritických edic důležitých pramenů a významných památek, překlady vědeckých nebo vědecko-populárních děl a na vědecko-populární publikace s výrazným podílem vlastních výsledků výzkumu.

Nakladatelství vedete dvě dekády. Jak se za dobu vašeho působení proměnilo?

Proměnilo se tak, jak se měnil knižní trh. Došlo k nástupu a zase poměrně rychlému útlumu elektronických knih a k prudkému rozvoji online prodeje prostřednictvím e-shopů. Čím dál více čtenářů nyní upřednostňuje online nákupy, kdy si publikaci mohou objednat přes libovolnou doručovací službu až domů nebo do výdejního boxu. Zároveň to však způsobuje pozvolný, ale zřejmě trvalý odliv zákazníků z kamenných prodejen. Co se ale proměňovalo málo, je kolektiv. Většina kolegů a kolegů je značce Academia věrná, což má na chod nakladatelství velmi pozitivní vliv.

Odklon k e-shopům se projevil i v provozu knihkupectví Academia?

Bohužel ano. Z ekonomických důvodů jsme museli uzavřít prodejny v Brně a Ostravě. Přispěla k tomu i pandemie covidu-19, která se do maloobchodního prodeje – nejen do toho knižního – zapsala hodně temným písmem. Lidí, kteří považují knihkupectví za kulturní prostor, v němž se setkávají s dobrou knihou, bohužel viditelně ubývá.

Jinak se Akademii ekonomicky daří? Reagujete třeba i na zvýšený zájem o audioknihy?

V maloobchodu se jí daří velmi dobře. Audioknihy sami nevydáváme, v knihkupectvích jsou ale jednou ze zásadních opor sortimentu a tržeb. Pokud jde o žánry, stále se prodává beletrie, knihy o historii a o přírodě i třeba populárně-naučné časopisy. Na Václavském náměstí je velké a hojně navštěvované oddělení regionální literatury, které v českých knihkupectvích nemá obdoby a konkurenci.

Dokázal byste popsat vašeho typického zákazníka?

To nedokážu. Naši čtenáři jsou v každé věkové, příjmové a profesní skupině. Pokud bych se ale uchýlil k nějaké definici, asi bych popsal člověka, kterého zajímá svět okolo něj v různých směrech – od společenského a politického dění přes přírodní procesy až po historii jeho geografického areálu. Většinou při jednom nákupu utratí okolo 800 korun a vrací se, což je velmi podstatné.

Academia letos slaví 60 let. Co „šest křížků“ pro nakladatelství znamená?

Když se na šedesát let naší značky podívám, vidím šedesát let existence české či původně československé společnosti. Nakladatelská produkce Academie, ale samozřejmě i jiných nakladatelů, kopírovala společenské pohyby, změny i momentální „módní trendy“. Nutno přiznat, že nakladatelství jako takové existovalo od roku 1953 jako Nakladatelství Československé akademie věd a vydávalo díla velmi poplatná době nejtužšího stalinismu.

To se ale později změnilo.

S politickým uvolněním v šedesátých letech se uvolnil i vydavatelský svět a státní nakladatelství dostala nová jména, například Nakladatelství krásné literatury, hudby a umění se změnilo v Odeon, Nakladatelství dětské knihy v Albatros. Do stejné chvíle se datuje i počátek existence značky Academia.

Následovaly další obraty. Jak se dotkly Academie?

Normalizaci prožíval i nakladatelský svět. Mnoho autorů z tehdejší Československé akademie věd bylo vyhozeno z práce a skončilo v dělnických povoláních. V devadesátých letech zažila Academia boom knižního podnikání a na jejich konci vystřízlivění a poznání, že čtenářů z různých důvodů ubývá.

Co za tím stálo?

Společenská změna, která se dotkla každého, ekonomické potíže, nové formy, jak trávit volný čas, ale i stárnutí generací, které považovaly četbu za zásadní.

A v současnosti?

Dnes je Academia díky usilovné práci kolegyní a kolegů respektovaným nakladatelským domem a zcela jistě nemá pocitu a neduhy šedesátníka.

A stále se specializuje na vydávání vědeckých publikací. Jak vidíte budoucnost nakladatelství a odborné literatury v době rychlého nástupu umělé inteligence? Je spíše hrozbou, nebo nástrojem, který pomůže odhalovat chyby a urychlí proces psaní a vydávání knih?

V podstatě každý lidský vynález je zároveň hrozbou i nástrojem, záleží jenom, jak a kdo se ho chopí. Nástup umělé inteligence jistě pomůže v bádání ve většině vědních oborů, může působit jako jakýsi interní redaktor či korektor, lidskou mysl ale zatím nahradit neumí. A pokud se ptáte na budoucnost, v dnešním světě je každá prognóza jen nepatrným pokusem zachytit směr rychlého, ale ne přímočarého vývoje. Předpovídat budoucnost civilizace je jako bychom chtěli popsat slovy cestu všech mravenců v jednom mraveništi najednou.

Jak vlastně vypadá dobře napsaná popularizační nebo odborná kniha?

První, co mne při podobné otázce napadne, je: má mít rejstříky! Pokud jde o popularizační literaturu, má být napsána tak, aby si o tématu počítal i prostý čtenář, jako jsem třeba já, kterého problematika zajímá, ale nemá z ní doktorát. Odborná publikace je zpravidla určena užšímu kruhu čtenářů, i když dobře napsaná monografie, především ve vědách humanitních a přírodních, dokáže zaujmout i laiky. Jelikož žijeme v době, které dominuje obraz, atraktivitě pomáhají ilustrace – ať už fotografie, historické dokumenty, nebo schémata a grafy.

Takže i v odborné literatuře najdeme bestsellery?

Určitě. Někdy je prodejnost nepředvídatelná a hranice deseti tisíc prodaných výtisků dosáhnete postupně několika dotisky. Což je vzhledem k průměrnému nákladu okolo 800 výtisků značný úspěch.

Kolik knih Academia pokořilo tuto bestsellerovou hranici?

Bezpochyby souborné a komentované vydání *Díla Williama Shakespeara* v překladu Martina Hilského nebo *Učebnice obecné psychologie* Aleny Plhákové. Velmi dobře a soustavně se prodávají atlasy motýlů, hub a dalších přírodnin. Hranici bestselleru překročil i můj *Průvodce protektorátní Prahou a Dějiny lidí* Martina Rychlíka.

Které tituly z posledních let jsou nejúspěšnější nejen z hlediska prodejnosti, ale i ohlasu?

Pokud jde o prodejnost, samozřejmě zmíněné bestsellery. V případě Martina Hilského a Martina Rychlíka se ale prodává dobře vše, pod co se podepíší. Je skvělé, že jsou oba naší značce věrni. Ohlas mají také publikace, které získávají pozitivní recenze nebo vyhrávají různé ceny – například *Magnesii* literu, *Slovník roku*, *Cenu Miroslava Ivanova* nebo *ceny zahraniční*.

Literární soutěže tedy mají pro nakladatelství velký význam?

Ano, nejen pro Akademii, ale pro celý knižní trh. Soutěže upozorňují, že knihy stále existují, a lákají čtenáře do knihkupectví nebo alespoň do knihoven, kde si koupí nebo půjčí i jinou publikaci než jen tu vítěznou. Ocenění samozřejmě zvedá i prodejnost. U odbornějších titulů je samozřejmě nárůst prodeje menší než u popularizačních.

Který novější počín by si naopak zasloužil více pozornosti?

Jako ředitel musím konstatovat, že větší pozornost by si zasloužily všechny naše knihy. Vlastně celý knižní trh. Jako čtenář ale rád připomenu dílo spisovatele a intelektuála Arthura Koestlera, publikaci *Krajina středověké Prahy* archeologa Jana Klápštěho a kolektivu nebo *Město naruby* a *Turbo-venkov* od Radana Haluzíka. Teď se už ale dostávám do bodu, v němž se čtenář mění v ředitele a začíná chválit všechno, co autoři sepsali a jeho tým dostal na světlo.

Na jakou letošní novinku se nejvíce těšíte?

Na všechny. Vydání každé knihy je velká radost. Snad ale ještě více než nejvíce se těším na *Bouře a bouřky* Petra Zacharova, *Geologii českého středohoří* Lukáše Krmíčka a Václava Cílka, na *Trilobity* Lukáše Laibla nebo na publikaci historika Pietera Judsona *Habsburská říše*.

Letos přišla na svět edice *Obluda*. Jak čtenáři reagují na nápad vydávat dosud záměrně opomíjené knihy?

V *Obludě* zatím vyšel jen „komunistický román“ Karla Schulze *Tegtmaierovy železářny*. Podle prvních ohlasů to vypadá, a nerad bych to zakřikl, že *Obluda* bude mít úspěch. Zdá se, že se čtenáři navíc těší i na její další tituly. Letos ještě připravujeme román *Trotl*, u kterého si čtenáři jistě vzpomenou na Haškova *Švejka*. Autorem je zcela zapomenutý Ladislav Mayer, původním povoláním lesnický inženýr, z počátku komunista, později kolaborant s nacismem a poválečný retribuční vězeň. Ve výhledu jsou další, velmi bizarní autoři, jako například Fred Stolský, nebo Felix Achille de la Cámara.

Jak vybíráte tituly do *Obludy*?

I tato edice má redakční radu. Nezastírám, že jejím členem jsem já, kromě mě také literární historik Michal Jareš z Ústavu pro jazyk český Akademie věd, novinář a spisovatel Ivan Adamovič a šéfredaktorka Akademie Michaela Procházková. Vybíráme knihy, které jsou ať už obsahem, nebo osobností autora nějak bizarní, vymknuté dobovému úzu, nebo naopak dobově propagandistické. Jelikož se zaměřujeme i na žánr detektivky, ženského románu, výrobního románu, hororu, mysteriózního příběhu nebo sci-fi, bude opravdu co vydávat.

Chystáte další novinky v edičních řadách?

Nové edice zatím neplánujeme, ale to neznamená, že se nějaká nevynoří. Momentálně naplňujeme ty stávající a autory přesvědčujeme, že psát knihy není historický relikv.

Jaké akce připravujete k oslavám 60 let Academie?

Žádné opulentní oslavy, konference či snad dokonce mejdany neplánujeme. Pro čtenáře ale připravujeme slevové a prodejní akce. Výročí chceme připomínat po celý rok na sociálních sítích i prostřednictvím našich knihkupectví. Myslím, že největší oslavou bude vydání dalších kvalitních a pozoruhodných publikací.

Co popřete Akademii k jejím kulatinám?

Aby vydržela minimálně dalších šedesát let, stále dokázala přinášet čtenářům vědomosti a znalosti a aby je dokázala zaujmout kvalitním obsahem i formou.

PhDr. Jiří Padevět

Jiří Padevět je spisovatel, knihkupec a nakladatel. Od roku 2006 je ředitelem Nakladatelství Academia. Pod jeho vedením získaly knihy nakladatelství mnohá ocenění. Je držitelem ceny Magnesia Litera v kategoriích Kniha roku a Literatura faktu a také nositelem Medaile Karla Kramáře, kterou mu udělil předseda vlády Petr Fiala.

Text: Zuzana Dupalová, Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR

Foto: Pavlína Černoch Jáchimová, Jana Plavec, Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR

Text a fotografie jsou uvolněny pod svobodnou licencí Creative Commons.

<https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Znacka-Academia-slavi-60-let-00001.-Neduh-y-sedesatnika-a-le-netrpi-rika-Jiri-Padevet>